

Dr S. O. Los zegt in de „Haagsche Kb.“ over de slang (en wat daarover gezegd was in de bezwaarschriften van Dr Schouten en Dr v. Leeuwen):

Wat de 2000 slangensoorten aangaat, de waarneming van deze is zeker nog niet beëindigd, zoodat er nog wel plaats is voor een andere conclusie aangaande hun verhouding tot den mensch. Er zijn kleurlingen, die een leltje op 't hoofd dragen, bij wijze van een hoed, om hen tegen aanvallen van slangen die uit de boomen op hen afkomen, te beveiligen. Deze laten geen slang leven als ze haar zien. Soms komen slangen, verborgen in een boomstam, met een partij hout dat afgeleden wordt, in een schuur bij een huis terecht in Oostersche landen. Al wil de eigenaar hen laten leven, omdat ze goed muizen vangen, kinderen en kleurlingen geven hen geen kwartier. Evenmin de ouders van een kind, dat hij het eten van zijn boterham op de speelplaats van een school door een slang werd overvallen en gedood. Wij aanvaarden de Bijbelsche leer, dat er door God een vete is gezet tusschen menschen en slangen, doch volgens de leer des Bijbels is de mindere in den meerdere begrepen, zooals b.v. Levi, die in Abrahams lendenen zijnde tienden gaf aan Melchizedek. Deze beschouwing is dus niet in tegenspraak met den vloek der slang.

N. B. Bovenstaande copie „persschouw“ is voor voorgaande nummers bestemd geweest, maar moest wegens plaatsgebrek blijven liggen. De lezers zullen daarmee wel willen rekenen.

De wijze en dwaze maagden.

In „Den Gulden Winckel“ lees ik iets over een boek van L. M. Montgomery, Emily Bergopwaarts:

Emily heeft neiging tot schrijven, en wanneer wij haar dagboek lezen, is het bijna niet mogelijk aan een veertienjarig kind te denken. Lees haar overpeinzing in de kerk bij een vervelende preek:

„Waar heeft Dominee Sampson het over? — O, over de wijze maagden Ik heb een hekel aan de wijze maagden, ik vind dat zij erg zelfzuchtig waren. Zij hadden den dwazen maagden best wat olie kunnen geven. Ik geloof niet dat het Jezus' bedoeling was haar te prikken, evenmin als den onrechtvaardigen rentmeester — ik geloof, dat hij alleen dwaze menschen wilde waarschuwen niet dwaas en zorgeloos te zijn, omdat wijze zelfzuchtige menschen hen nooit zouden helpen. Ik zou wel eens willen weten of het heel slecht van mij is liever buiten te willen zijn bij die dwaze maagden en haar te helpen en te troosten dan binnen aan 't feestmaal te zitten met de wijze maagden. Het zou ook veel interessanter zijn. — Ik moet al die dingen morgen opschrijven in mijn Jimmyboek. Zij zijn zoo boeiend, maar ik schrijf liever over mooie dingen. Doch deze dingen hebben een scherp en geur, die mooie dingen niet schijnen te hebben. — „Werkelijk, ik geloof niet dat er een meisje van veertien jaar is dat zulke gedachten heeft en ze zoo uitdrukt.

Het is ook te wenschen, dat het meisje wat beter toepassing maakt uit juistere exegese.

K. S.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie.)

Zeer geachte Redactie,

Door een misverstand bleef reeds te lang onweersproken een gerucht, waarop U in Uw nummer van 30 April j.l. attendeerde, als zou „voor eenige jaren een theoloog van ethische richting aan een Geref. predikant“ een raad gegeven hebben, die op een soort „kringvorming“ van min edele structuur doelde, een raad, door U een „Achteloosheid“ genoemd.

Mijnheer de redacteur, het gerucht berust op de kennis, die sommigen door bepaalde omstandigheden van een particulieren brief verkregen hebben. Het gerucht is echter niet equivalent aan den inhoud van den brief. Gelijk ik particulier aan een der leden Uwer redactie kon aantonen, heeft de „ethische theoloog“ in kwestie in bedoelden brief niets geschreven dat minder oorbaar geacht of genoemd zou mogen worden.

Hopende dat U dit alsnog in Uw blad opnemen wilt, beleeft U dankende,

De „Geref. predikant“ in quaestie.

Kon de betrokken Gereformeerde predikant ertoe besloten om in overleg met den „theoloog van ethische richting“ de gevoerde correspondentie te publiceren, zoo zou naar wij van betrouwbare zijde werden ingelicht, voor onze lezers blijken, dat onze kwalificatie destijds niet onjuist is geweest. HEPP.

SYNODE TE ASSEN.

Zitting van Woensdag.

Woensdagmorgen 10 uur werd de Synode heropend. Gezongen werd Psalm 80:1 en 9, waarin de praeses, Dr K. Fernhout, voorals Efeze 4:1-16. Appel nominaal werd gehouden.

Hierbij bleek, dat van de praesidierende leden afwezig zijn Prof. Dr W. Geesink; Prof. Dr C. v. Gelderen en Prof. Dr S. Greijndanus.

Van de afgevaardigden zijn de prins van Groeninge en Frieland t. Noord en aanwezig.

Voor Frieland-Zuid neemt oudert, D. Folkerts van Scharnegantum voor oudert, P. K. Dam van Heerenveen zitting. Van Drenthe is ook Dr H. W. Iman van Assen weer aanwezig. De T. Gerber, de secundus van De Laman neemt nu weer zitting als predikant van de ontvangende kerk. Van de ouderlingen van Drenthe is oudert, Dr v. Geor van Nieuwlande, de secundus van den heer L. Hekman van Schonebeek afwezig. Oudert, G. Schommaker, van Beiden, de tweede secundus, zal alsnog ten spoedigste onthouden worden.

Van de afgevaardigden voor Overijssel blijkt ouderting dat Chr. Dixon van Deventer verhindert. Zijn secundus, ouderting J. Wijnbeek van Zwolle, berichtte eveneens niet te kunnen komen. Ouderting H. Morsink van Delden zal nu alsnog onthouden worden.

Van de Geldersche afgevaardigden heeft Dr. G. Renting

Want het ring, — of zonder in noedigheid aantal mil- „verklaart“ nog. Want list en zegt aergens ge- andere en Gods, dan e wel niet De tijdper- iets ver- verklaring pothese en alles maar in nap tot

ertijd reeds ater geheel te concept- het verschil tijdperken wel „naar ond van de Schrift. We

It toch ook an 24 uur“ eker: neen, idere gron- tionschap, tijdperken- t de meest tharrel te ik vrees de zigen. Wij tijdperken- hrift, wars een andere chrift, dan de Schrift reeds woos rgang) hoe arin voor- tidelijkheid of eigenlijk hier nu in onnedagen niet uit te ik aan de e begeren, van dagen lat wij aan ogen. De En de be- plicht dus et zoo, ge- Westersche duidelek- nheid“ die „dag“ ab- ken-hypo- p. 511 v.). l meer ge- de synode amen, dat

beeld“. t komt ook lde theorie Leeuwen

berhaalde- oud-Oos- uleeringen nder meer chrift niet emende) is arde als

It is noch kt de taal d en waar arnicus waar on eentrische i en dr v. weer voor onjuist, oorstelling nurweten- o, dat wij rstellingen varen dat kt, de taal en blijft.

rt Smit, chrjver

in de zijde ku leggen persoonlijk de gehou- Voord. En d de letter maande de en bid, nu

at uit den komt, mij nde in de

„critiek veler jongeren“ daigene te vinden wat ik nu eens moge noemen een „afgescheiden strooming“. Het blijkt thans in velerlei opzicht een „ethische“ strooming te zijn, deels onbewust maar ook deels bewust. Het is het Kantianisme, dat in deze debatten de verhouding van Schrift en „wetenschap“ tracht te reconstrueeren. En daartegen is strijd noodig. De Gereformeerde belijdenis aangaande de openbaring en het standpunt der wijbegeerte van Kant zijn niet te verzoenen, nu niet en nooit.

Allegoriseeren.

De v. Herksen geeft dit staaltje van allegorische preeken uit vroeger dagen:

Na al die verklaren volgde dan nog het uiteenzetten van den figuurlijken zin, de zgn. allegorische interpretatie, de dogmatische beteekenis van den tekst en eindelijk de toepassing op de levenspraktijk. Vooral de Coccejanen bewandelden al deze paden. De allegorische vertolking leidde dan soms tot wonder-fantastische speltingen van het vernuft. Zoo maakte de beroemde Vitringa (waarijk niet de eerste de beste) van Elisa, toen hij door de kinderen van Bethel bespot werd: Paulus, die zijn hoofd te Cenchrea geschooren had en dus een kaalkop was! De twee-en-veertig kinderen zijn dan de meer dan veertig mannen, die geworpen hadden Paulus te zullen ombrengen (Hand. 23) en de twee beren zijn Vespasianus en Titus! Het welk met veel materiaal klaarijk wordt aangetoond ende bewezen. ... in een preek!

Dit citaat is uit de „Hillegomsche Kerkh.“. Wekelijks wordt er bij vele afgezonderde groepjes nog zoo „gepreek“! Zóó — en erger.

De rede van prof. Haitjema.

Van de tegen Assen gerichte rede van prof. Haitjema maakten we reeds melding. Omtrent de critiek laten we nog iets lezen.

Prof. H. heeft met Junius, ik bedoel: met enkele passages uit Junius, gewerkt en beweerd, dat daarmee de kwestie verder tot oplossing gebracht was.

Nu zegt dr H. Kaajan, dat prof. H. ten onrechte Junius heeft aangezien voor een echt vertegenwoordiger van het Calvinisme:

Professor Haitjema zal zeggen, dat niemand minder dan Dr A. Kuyper een bloeioezing uit Junius' werken in de „Bibliotheca Reformata“ ons gegeven heeft.

Maar Dr Haitjema vergeet niet, dat de uitgave van Junius' werken door Dr Kuyper dagteekent uit het jaar 1882, toen deze nog lid was van de Nederlandsche Hervormde Kerk.

Trouwens, in de voorrede verklaart Dr Kuyper, dat daarom de keuze op Junius' werken viel, omdat zijn naam niet alleen bij de Calvinisten maar ook bij de Remonstranten een goeden klank had en nog heeft. Junius leefde in den tijd, toen de wegen van Calvinisten en Arminianen nog niet voor goed waren uiteen geslagen.

Ook aan een uitspraak van prof. Geesink wordt herinnerd:

Natuurlijk heeft Junius met zijn Irenisch Tractaat het hart gestolen van alle vroegere en latere Libertijnen. In den remonstrantischen tijd moest Le paysible Christien telkens dienst doen tegen de Gereformeerden.

Dr Kaajan besluit:

Op het punt van de Kerk komt Junius dan ook niet het classieke Calvinisme der 16de eeuw wel ter dege in strijd.

Dit blijkt uit het navolgende voorval:

Toen eens de hoogleeraar Thysius in Genève bij Beza kwam, viel deze hem terstond in de rede met de woorden: „En hoe gaat het wel met onzen beminden broeder Junius? Hij is iemand, die zich voor onze kerken bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt, hoewel hij in één hoofdpunt van ons gevoelen verschilt.“

Dit hoofdpunt was de leer van de Kerk.

Door zijn Le paysible Christien heeft Junius inderdaad verdunding gewekt.

En even later:

Geen wonder dat de historicus H. de Vries Junius noemt: „eerder Arminiaan dan Gomarist; beminnaar van den confessioneeleu vrede.“

In „De Heraut“ heeft prof. Kuyper allereerst het hoofdbezwaar van prof. Haitjema onderzocht:

Het hoofdbezwaar nu van Prof. Haitjema is, dat door de Asser Synode, zooals hij beweert, „het accent van het woord gezag in de verbinding Schriftgezag jammerlijk verschoven is“. Heel duidelijk is dit reeds niet en ook wat hij er daarna op volgen liet, dat „die autoriteit nu iets zakelijks is geworden, iets van de dingen, de verhalen, de geteekende tafereelen“, maakt de zaak niet veel helderder, evenmin als de klacht, daaraan toegevoegd, dat „het waarheidsbegrip daardoor verwereldlijkt zou zijn en daarmee de autoriteit der waarheid verzakelijkt“. In den mond van een ethischen theoloog zouden we deze uitdrukkingen nog kunnen begrijpen. De ethische wil van een autoriteit van de Schrift als zoolang niet weten: zijn bezwaar is juist, dat men daardoor gezag toekent aan een boek, d.w.z. aan een zaak, terwijl het gezag alleen kan toekomen aan een persoon; in de Schrift nu is wel een Godsopenbaring, die voor ons gezag behoort te hebben, maar dit gezag raakt niet de historische verhalen in de Schrift, maar alleen den religieus ethischen inhoud. Prof. Haitjema wil echter deze ethische opvatting niet huldigen; hij verklaart zelfs haar bestiet te verwerpen; hij wil de echt Gereformeerde opvatting verdedigen. Maar zoodra hij dit nu nader zal uitwerken, komt hij toch weer bij het ethische standpunt terecht, want dan beperkt hij deze autoriteit tot wat hij de bevelen Gods noemt, die in de Schrift worden gevonden. Het is het hinken

op deze twee gedachten, waardoor het betoog van Prof. Haitjema zoo duister wordt.

Over de vooropstelling van de „bevelen“ Gods in de Schrift, met achteropstelling van den overigen inhoud van den bijbel, zegt prof. Kuyper:

Wanneer in onzen Catechismus gezegd wordt, dat het waarachtig geloof bestaat in een stellig weten of kennen, waardoor ik alles voor waarachtig houd, wat God ons in Zijn Woord geopenbaard heeft, dan wordt daarmee dus allermint bedoeld, dat we in de Schrift onderscheid hebben te maken tusschen „bevelen Gods“, die met Goddelijk gezag voor ons optreden, en mededeelingen aangaande dingen, historische gebeurtenissen, tafereelen, die dit gezag niet zouden hebben. Na onze Geloofsbelijdenis Artikel V wordt dit misverstand wel voor goed afgesneden, want hier staat, dat we alles wat in de Canonische boeken begrepen is, zonder eenige twijfeling hebben te gelooven. Elke poging om dit gezag alleen te betrekken op de bevelen Gods in de Heilige Schrift en niet op de zaken, de dingen, de gebeurtenissen, die ons daarin verhaald worden, zou dus lijnrecht in strijd zijn met wat onze Geloofsbelijdenis ons leert. Indien Prof. Haitjema dit nu een „verzakelijken“ wil noemen van de autoriteit der Schrift, dan toont hij daarmee alleen, hoe hij in zijn opvatting van de autoriteit der Schrift afwijkt van hetgeen onze Gereformeerde Kerk en onze beste Theologen steeds hebben geleerd en hetgeen men gewoonlijk noemt de auctoritas historica, d.w.z. de historische autoriteit der Schrift.

Evenwel, prof. Haitjema meende uit Junius' boek een argument te kunnen halen. Junius had immers gezegd, dat alleen Gods „rescripta“ de hoogste en absolute autoriteit bezetten. Prof. Kuyper merkt op, dat de vertaling van prof. H. van dit latijnsche woord niet deugt, en allermint een dougdelijken grond levert voor zijn gewichtige aanklachten. We lezen:

Prof. Haitjema vertaalt het latijnsche woord rescripta, dat we met opzet onvertaald lieten, door bevelen, en grondt dan daarop zijn betoog, dat dus volgens Junius dit gezag zou toekomen aan de bevelen Gods in de Schrift. Het woord rescripta nu beteekent in het Latijn niet in de eerste plaats bevelen, maar een schriftelijk antwoord, een schriftelijk bescheid bepaaldelijk van den keizer en dat daarom met gezag bekleed was; eerst daarna heeft het de beteekenis van een bevelschrift.

Tenslotte merkt „De Heraut“ nog op (weer met vermelding van bewijspiaatsen):

Juist wat Prof. Haitjema aan de Synode van Assen verwijt, dat zij het gezag der Heilige Schrift „verzakelijkt“ zou hebben door het te betrekken op de dingen, de verhalen, de tafereelen, die in de Schrift ons geteekend worden, vindt men evenzeer bij Junius. Hoe Prof. Haitjema zich op Junius beroepen kan om de Synode van Assen te beschuldigen van de leer onzer uitnemendste theologen te zijn afgeweken, is ons dan ook een raadsel. Misschien ligt de oplossing van dit raadsel hierin, dat Prof. Haitjema zich alleen de laatste gunde Hoofdstuk II van deze Theses Theologicae van Junius in te zien, maar vergat door te lezen tot Hoofdstuk V, waar Junius opzettelijk over deze autoriteit der Schrift handelt.

Prof. Haitjema's oraties tegen Assen zijn nu telkens en telkens weer voor zakelijke critiek vatbaar gebleken, zoodra er maar iets van gepubliceerd werd. Waarschijnlijk zou ook een nauwkeurig verslag van de debatten tusschen den hoogleeraar en gereformeerde studenten te Lunteren leerzaam kunnen zijn voor de beantwoording van de vraag, inhoeverre de hoogleeraar met genoegzaam geduld is ingedrongen in de vragen waarmee hij zich zoo nadrukkelijk inlaat.

In de „Kamper Kerkbode“ zegt ds L. Kuiper:

Prof. H. haalt met instemming de woorden van Junius aan: „veeleer is het de roeping der kerk om het gezag, waarmee God zelf de Schrift bekleed heeft, door te geven en te verbreiden“. Zeer zeker, maar dan moet de kerk toch zelf ook bezitten en weten wat ze zal doorgeven; dan heeft iedereen het recht om van haar te eischen, dat zij, die anderen voor de majesteit van Gods Woord en haar leer wil doen huigen, zelf het bewijs geeft met haar leven, dat ze het van ganscher harte geloof.

Daarom gaat ook het Referaat van Prof. H. langs de Synode heen.

Het zou misschien niet geheel overbodig geweest zijn, als prof. Haitjema, zich ter rechter tijd herinnerend, dat Assen niet thetisch, maar zuiverend werk te doen had, erop gewezen had, dat dr Geelkerken de „klaar-blijkelijkheid“ van het paradijsverhaal ontkende; dat zijn volgelingen niet veel goede woorden over hadden voor het poneeren van die klaar-blijkelijkheid; dat week aan week erop gewezen is, dat het onwetenschappelijk is, te spreken van den „duidelijken zin van het Schriftverhaal“, enz., maar dat Junius, die Augustinus nog wel lamelijk druk citeert, als hij het over Gen. 2 en 3 heeft, toch meent, dat men uit de woorden van het verhaal zelf („ipsius Moysi verbiis“) heel wat valsche theorieën over het wezen van de eerste zonde kan weerleggen. Blijkbaar heeft Junius meer geloof in de klaar-blijkelijkheid van het paradijsverhaal dan de schare van opponenten tegen Assen, en zou hij afwijzen de opinie van dr Geelkerken, omdat men uit wat dr Geelkerken overhondt van de woorden van Mozes, zooals hij het zegt, ongeveer niets meer afleiden kan over het wezen van de eerste zonde. Daarover liep het in Assen; en als men toen gewild had, zou men op Junius zich hebben kunnen beroepen in het dogmatisch-exegetisch rapport, en zou ds H. C. v. d. Brink in zijn redevoeringen ook wel in dezen vorm zijn raad hebben kunnen geven: als ge moeilijkheden hebt, bel dan Assen even op, plus Junius. Junius van prof. Haitjema.